

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЇ

УДК 631.155:658.511:631,438 (477.42) Малиновський А.С.
Державна агроекологічна академія України

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ЖИТОМИРЩИНИ

У статті викладені еколого-економічні аспекти ведення сільськогосподарського виробництва в зоні радіоактивного забруднення Житомирщини.

Катастрофа на Чорнобильській АЕС призвела до радіаційного забруднення сільськогосподарських угідь, що різко погіршило екологічне середовище проживання людей, вкрай загострила проблеми ведення сільськогосподарського виробництва і одержання екологічно чистої продукції в умовах радіоактивного забруднення.

У Житомирській області площа забруднених територій найбільша серед всіх областей України і становить 1,3 млн. гектарів, у тому числі понад 500 тис. га сільськогосподарських угідь, з них 390 тис. га орних земель (включаючи присадибні ділянки). Всього до зони радіоактивного забруднення віднесено 730 населених пунктів у дев'яти адміністративних районах. Це понад 520 тис. населення.

За даними обласної проектно-розвідувальної станції хімізації сільського господарства за

щільністю радіоактивного забруднення цезієм-137 площі сільгоспугідь станом на 1.01.1997 року в області розподілилися за такими показниками: - до 1 Кі/км² – 232,7 тис. га (40%), від 1 до 5 Кі/км² – 320,6 тис. га (55%), 5-10 Кі/км² – 26,2 тис. га. Більш забруднені угіддя, а саме понад 15 Кі/км² та ґрунти з високими коефіцієнтами переходу радіоцезію в рослини, були виведені з обороту ще в 1990-1992 рр.

У 1986 році землі зі щільністю забруднення понад 80 Кі/км² були глибоко переорані з внесенням вапнякових та фосфорно-калійних добрив; сільгоспугіддя, що мали радіоактивне забруднення 30-80 Кі/км² на площі 3,4 тис. га, були залужені шляхом посіву багаторічних трав.

В зв'язку з надто високими коефіцієнтами переходу радіоцезію з ґрунту в окремі рослини, було припинено вирощування гречки, кормового люпину, деяких зернових

культур.

З цих же причин на найбільш забруднених ділянках Народицького, Овруцького і Коростенського районів було припинено вирощування хмелю, а вирощування картоплі, льону, овочів було зведено до мінімуму.

В цілому в 1993 році посівна площа порівняно з 1985 роком була зменшена на 75,5 тис. га, в тому числі на 22,1 тис. га зернових культур і на 13 тис. га льону та картоплі.

Аналогічні зміни відбулися в тваринництві. Зокрема було ліквідовано вівчарство через неможливість реалізації радіаційно забрудненої вовни, зведено нанівещь птахівництво вигульного утримання. За цей же період скоротилося поголів'я ВРХ на 77,9 тис. голів, в т. ч. на 17,1 тис. корів, наполовину зменшилося поголів'я свиней.

За останні роки в зоні радіоактивного забруднення і в цілому на Житомирщині намітилась тенденція в розвитку м'ясного скотарства.

Його розвиток потребує значно менших витрат коштів на будівництво приміщень, засобів механізації. Затрати людської праці в 3-4 рази, енергозатрати в 5-6 разів нижчі, ніж при веденні молочного скотарства. М'ясна худоба добре використовує пасовища, побічну продукцію землеробства та переробної промисловості.

В Україні розроблено національну програму розвитку галузі спеціалізованого м'ясного скотарства на період до 2010 року. Житомирщина ввійшла в першу трійку областей з нарощування

поголів'я м'ясної худоби на перспективу. По закінченні цього періоду м'ясне поголів'я повинно досягнути 270 тис. голів, в т. ч. 60 тис. корів.

Станом на перше січня 2000 року в області поголів'я м'ясного напрямку продуктивності складало 20329 голів, в т. ч. 8060 корів. Створено власну м'ясну породу – поліська м'ясна, розведення якої розпочали на племзаводі “Заповіт” та “Росія” Радомишльського району та його дочірніх господарствах.

Поряд з цією породою заслуговує на увагу абердино-ангуська порода, племзавод якої створено в цьому ж районі. Тут же розводять породу австрійського симентала.

Нині в зоні радіоактивного забруднення зі щільністю понад 1 Кі/км² (по цезію-137) знаходиться 374 тис. га сільськогосподарських угідь, в тому числі 58 тис. га присадибних ділянок. Тут функціонує понад 200 господарств різних форм власності, десятки переробних та інших підприємств. Вирощується по 40% льону і картоплі, утримується третина поголів'я ВРХ, виробляється приблизно така ж кількість молока та м'яса в області.

Внаслідок здійснення комплексу заходів щодо ліквідації наслідків аварії на забруднених радіонуклідами територіях, у тому числі в Житомирській області, стало можливим відмінити діючі з 1991 року тимчасові допустимі рівні (ДР-91) забруднення продукції і ввести постійні допустимі рівні (ДР-97), які значно нижчі ТДР-91. Але при цьому

слід зауважити, що продукція, яка раніше відповідала стандартам якості, тепер виявляється забрудненою.

В зв'язку з цим необхідні нові зусилля науковців і практиків для вирішення проблем виробництва продукції рослинництва і тваринництва. Цього можна досягти

лише при використанні набутого досвіду, запровадженні прогресивних технологій на базі збалансованих раціонів, що забезпечують одержання екологічно чистої рослинницької і тваринницької продукції, в тому числі в господарствах індивідуального сектора.

Література

1. Екологічна ситуація Житомирщини. Статистичний збірник. - Житомир, 1998. - С. 47 - 49.
2. Радіація і виживання.

Житомир, 1994. - 19 с.
3. Сільське господарство Житомирської області. Статистичний збірник. - Житомир, 1999. - С. 27 - 30.